

Cuprins

<i>Notă asupra ediției</i> (Florian Roatiș)	5
<i>Repere biobibliografice</i> (Virgil Bulat)	7
<i>N. Steinhardt între clasicism și romantism juridic</i> (Florian Roatiș)	19
Prefață (J. Bonnecase)	37
Indicațiuni	47
Capitolul I. Terminologie	55
Capitolul II. Autonomia dreptului	69
1. Confuzia dreptului cu biologia	69
2. Confuzia dreptului cu psihologia	76
3. Confuzia dreptului cu morală	81
4. Confuzia dreptului cu sociologia	87
5. Confuzia dreptului cu economia politică	92
Capitolul III. Câțiva teoreticieni ai dreptului nou	97
Capitolul IV. Rezistența dreptului clasic	113
Partea întâi : Rezistența dreptului constituțional	119
Partea a doua : Rezistența dreptului administrativ	153
Partea a treia : Separația dreptului public de dreptul privat	167
Partea patra : Răspunsul civiliştilor	171
Capitolul V. Problemele votului	183
Capitolul VI. Pentru dreptul natural	197
Capitolul VII. Critica lui Duguit	211

Capitolul VIII. Rezistența filosofiei clasice	233
Capitolul IX. Teorii și rezultate	259
Încheieri	285
Addenda. Dreptul social	309
1. Opera lui Gurvitch	309
2. Drept social sau drept socialist	316
3. Forme economice noi – identitatea dreptului social cu dreptul muncitoresc	325
4. Drept social pe calea jurisprudenței	335
5. Sindicatul suveran	342
6. Grupuri. Grupuri. Grupuri	349
7. Socialul cu orice preț	356
8. Integrarea	362
<i>Referințe critice</i>	365
<i>Indice de nume</i>	369
<i>Indice de titluri</i>	379
<i>Indice de locuri</i>	395

Partea a treia: Separația dreptului public de dreptul privat

66. Duguit nu poate concepe deosebirea dreptului public de cel privat. Negând personalitatea Statului, existența persoanelor juridice și a drepturilor guvernanților, nu poate ajunge decât la contestarea unei ramuri speciale a dreptului privitoare la Stat¹. O metodă în dreptul privat și alta în dreptul public? Duguit înțelege tot atât de puțin². Dacă ambele sunt științe sociale, cum li se pot aplica metode diferite? Se vorbește de un spirit deosebit care trebuie să stăpânească studiul dreptului public. „În adevăr nu înțeleg ce înseamnă aceasta. Credeam că spiritul pe care trebuie să-l aduci în studiul dreptului e spiritul de justiție. Cu acest spirit fără îndoială că trebuie studiat dreptul privat. Și vrei să spunei că dreptul public trebuie studiat cu un spirit diferit?”³

Suveranitatea națională, de o parte, dreptul subiectiv individual, de alta, sunt deopotrivă și dintr-odată contestate în același fel. În clasificarea actelor juridice (în *acte-reguli, acte-condiții și acte-subiective*) nicio distincție nu e făcută între actele dreptului public și ale celui privat.

1. Léon Duguit, *op. cit.*, vol. I, p. 685.

2. *Ibidem*, pp. 686-687.

3. *Ibidem*, p. 686.

Ambelor li se aplică aceleași momente psihologice, nu sunt decât acte de voință, și analiza ei e una singură. Guvernanții și-o manifestă pe căi variate, dar a lor e aceeași ca a particularilor. Pe cale unilaterală, ca lege, pe cale contractuală sau de colaborare (*Vereinbarung*¹), voința guvernanților nu e prezentată separat¹.

67. Sub formula impresionantă: Nu cunosc două metode, cunosc numai justiția, se ascunde în realitate pericolul confuziei a două ramuri care, deosebite numai, evită tirania în viața privată și anarhia în viața publică.

Dreptul public trebuie menținut separat de dreptul privat². De nu, se realizează dorința socialismului, a confuziei dintre Stat și societate. Dispărând Statul din dreptul public și rămânând individul față cu societatea, e lipsit de garanțiile și mijloacele de acțiune, de apărare, pe care i le pune la dispoziție organizația de Stat. Prin confuzie dispar noțiunile dreptului public și moare Statul. Singure noțiunile dreptului public permit o alcătuire puternică și ordonată a Statului, nu înlătură mișcarea normală prin stagnarea consuetudinară. Acolo unde ar trebui autoritate,

* „Convenții” (germ.).

1. V. Léon Duguit, *Etudes de droit public*, I, „L'Etat, le droit objectif et la loi positive”, pp. 360 și urm.
2. F. Larnaude, studiul citat, pp. 37 și urm. Julien Bonnecase, *Science du Droit et Romantisme. Le conflit des conceptions juridiques en France de 1880 à l'heure actuelle*, prefața, pp. XX-XXVII.

în dreptul public, e izgonită; unde e nevoie de libertate, în dreptul privat, se aplică metodele dreptului public. Liberalismul dreptului civil nu mai există. Libertatea individuală e răpită, viața economică și întreprinderea privată sunt gătuite, fără a uita că Statul devine o întreprindere industrializată. Și în Evul Mediu ramurile de drept erau confundate. Noua tendință amestecă și dânsa sistemele, spre cel mai mare rău, punând ce se potrivește aici dincolo și aducând de acolo ceea ce în niciun chip nu poate fi primit.

Viața economică e lovită de această contopire. Prin dispariția centralizării și prin controlul întreprinderilor private de către Stat, dublă tendință modernă¹, se formează un sistem mixt, fără de marile foloase ale întreprinderii private, fără de garanțiile unor servicii publice. Întreprinderea privată dispare sub controlul și reglementarea publică. Statul devine industrie. Totul devine un sistem de întreprindere fără calitățile serviciilor publice, zdrobit de reglementări.

Ce este refuzul de a deosebi publicul de privat, de nu tot o confuzie a disciplinelor, o lipsă de separație a genurilor?

68. Preeminența dreptului privat. Deplina menținere a elementelor dreptului public, ca singură posibilitate a unei temeinice organizări a Statului, nu trebuie să înlăture

1. Gaston Morin, *La révolte des faits contre le code*, B. Grasset, 1920, p. 96.

adevărul că viața privată în formele ei juridice merită locul dintâi. Cei ce neagă suveranitatea Statului aplică totuși metodele publice în dreptul civil și neagă preeminența lui. Într-un Stat puternic și pentru o societate sănătoasă, esența dreptului rămâne individul. Întreprinderea privată vine pe primul plan, a grupurilor și a Statului pe al doilea.

Trebuie menținută ideea unui drept comun general. De trei ori. O dată ca un singur drept al Statului, opus legilor comunale, regionale, sindicale, regulilor create de grupuri. A doua oară, ca opus legilor speciale, reglementării parțiale și excepționale a problemelor, prin călcarea noțiunilor codului general. A treia oară, ca drept obișnuit în înțelesul propriu al cuvântului, opus tendinței către excepțional, legat de concepția clasică a mijlociului.

Dreptul comun trebuie să fie dreptul civil¹. Dreptul public, oricum, trebuie să rămână o excepție². Statul

1. Codul civil, zice Ch. Guiraud (în *Précis de l'ancien droit coutumier français*), e adevărata constituție politică a Franței – „E o axiomă pentru Școala liberală de la Montesquieu încoace că drepturile civile reprezintă independența personală” (C. Beudant, *op. cit.*, în „Concluzie”). „Dreptul civil a fost întotdeauna pavăza individului împotriva abuzurilor de putere ale grupărilor.” (Julien Bonnecase, „Où en est le droit civil?”, în *La cité moderne et les transformations du droit*, nr. 4 din *Cahiers de la nouvelle journée*, Paris, 1925, p. 49)

2. Maurice Hauriou, „L'Ordre social, la justice et le droit”, *Revue trimestrielle de droit civil*, 1927, p. 813.

menține ordinea internă și pacea externă, întreține administrația, stăpânește excesele, își îndeplinește atribuțiile firești și limitate, nu împiedică individualismul.

Partea patra : Răspunsul civilizațiilor

69. Conform doctrinei că dreptul nu poate fi subîmpărțit, Duguit alătură în dezvoltările sale teoriile despre Stat celor de drept privat. O bună parte a operei ajunge astfel să fie de domeniul civil și provoacă, asemenea cu ceea ce se întâmplă în dreptul constituțional și administrativ, rezistența principiilor clasice ale materiei acesteia.

Teoria de drept privat a lui Duguit e rezultatul puternicei influențe pe care au exercitat-o asupra lui, autor de drept public, câteva forme noi ale materiei obligațiilor. Atât de puternică influență, încât numaidecât le-a luat drept definitive și a dedus dărâmarea întregului drept. Pe civilizați, aceste noțiuni, ce se aplică în cazuri excepționale, nu i-au speriat, înțelegând că pot intra în edificiul tradițional al ramurii lor. De la distanță, i s-au părut lui Duguit adevărate catastrofe. Ceilalți analizează pe scurt formele acestea, le găsesc locul. Ceea ce în interior a produs de abia certuri, iar nu tulburări, pentru străinii răuvoitori a devenit prilej de afirmare a unor rupturi definitive.

70. *Contractul de adeziune* înseamnă pentru Duguit sfârșitul epocii contractuale și al autonomiei voinței.

Josserand, care nu poate fi acuzat de tradiționalism excesiv, pune lucrurile la punct¹. A socoti adeziunea în afară de cadrele contractului e a reveni la străvechiul drept roman, la stipulație, a cere neapărat tocmeala. A socoti, de asemenea, actele care instituie un regim permanent tot ca radical diferite de un contract e aceeași greșeală, aceeași antică cerință a rezultatului legăturii juridice concretizat exclusiv într-o creanță. În epoca noastră de libertate contractuală, câmpul de aplicație al acordului voințelor nu poate fi limitat, el se poate aplica tuturor situațiilor, chiar și celor de lungă durată. Un civilist, altminteri partizan al multor teorii moderne, proclamă tentativa de a considera contractul de adeziune drept regulament, ca „un nonsens istoric și juridic”, ca „nefirească și arbitrară”, „fără utilitate” și cere respingerea ei în vederea menținerii concepției civiliste, „atât de simplă, de clară, de liberală și de mlădioasă”². Orice acord de voințe, indiferent de tocmeala efectivă și de durata efectelor urmărite³, rămâne contract. Operații trecătoare și secundare sau importante și permanente aparțin aceleiași familii, cu toate micile deosebiri,

1. Louis Josserand, *Cours de droit civil positif français*, Sirey, 1930, vol. II, paragrafele 14-15.

2. *Ibidem*.

3. Cf. René Demogue, *Traité des obligations en général*, Arthur Rousseau, 1921, nr. 23 bis: „Regretăm că nu putem accepta pe deplin această părere. E inexactă, căci strâmtează noțiunea contractului până la aceea a unui mic act vremelnic și limitat”.